Şehadet Aşığı

ABDULLAH B.CAHŞ

Radiyallahu Anhu

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي غَدًا رَجُلا شَدِيدًا بَأْسُهُ شَدِيدًا حَرْدُهُ، فَأُقَاتِلَهُ وَيُقَاتِلَنِي، ثُمَّ يَأْخُذَنِي فَيَجْدَعُ أَنْفِي وَأُذُنِي، فَإِذَا لَقِيتُكَ غَدًا قُلْتَ لِي: يَا عَبْدَ اللَّهِ فِيمَنْ جُدِعَ أَنْفُكَ وَأُذُنَاكَ؟ فَأَقُولُ: فِيكَ وَفِي رَسُولِ اللَّهِ [ص] فَيَقُولُ: صَدَقْتَ

Abdullah b. Cahş, Uhud Gazvesinin öncesinde şöyle dua ediyordu: *"Allah'ım! Yarın benim karşıma güçlü bir düşman askeri çıkar. Senin yolunda ben onunla savaşayım, o da benimle savaşsın. Sonra o beni öldürsün; burnumu, kulağımı kessin. Ben o halde sana kavuşayım. Sen bana: 'Ey Abdullah! Ne yaptın burnunu ve kulağını!' diye sorduğunda, ben sana diyeyim ki: 'Senin ve Resulün için feda ettim!' Sen de diyesin ki: "Doğru söyledin!"*

(İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020)

"Hanginiz şehid olmayı ister ve o makamı özlerse benimle gelsin; kimde ölümden hoşlanmazsa işte yol, hemen geri dönsün."

Abdullah b. Cahş (ra)

(İbn Esîr, el-Kâmil, II, 113)

Adı	Abdullah b. Cahş
Anlamı	Allah'ın kulu
Künyesi	Ebû Muhammed/*Muhammed'in babası*
Lakabı	el-Mücedda fillah/*Allah yolunda burnu kesilmiş*
Baba Adı	Cahş b. Riyab
Anne Adı	Ümeyme bint Abdülmuttalib
Kabilesi	Esedoğulları/Mekke
Doğum Yeri	Mekke
Doğum Yılı	N. Öncesi, 25/Miladî, 585
İslam'a Girişi	Nübüvvetin ilk günleri
Sohbet Süresi	10 yıl
Rivayeti	2
Savaşları	Nahle seriyyesi, Bedir ve Uhud
Görevleri	Askerlik
Vefat Yeri	Uhud Şehitliği/Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 11 Şevval 3
	Miladî, 27 Mart 625
Vefat Yaşı	40

Şehadet Aşığı
ABDULLAH B. CAHŞ
(Radiyallahu Anhu)

Allah'a hamd, Resûlü'ne salât ve selam, O'nun (sas) pak ellerinde yetişen ashâbına selam olsun.

Selam olsun, Allah'a (cc) kul olmayı kendilerine en büyük şeref kabul edenlere...

Selam olsun, Allah'ın (cc) dinini kendilerine dert edinenlere, 'dinim derdim, derdim dermanım' diyenlere...

Selam olsun, ideal kulluğun en zirve hâlleri olan ashâbı sevip onlar gibi yaşamaya gayret edenlere...

Selam olsun 'kişi sevdiği ile beraberdir' nebevî müjdesine nail olmak için sevmeye gayret edenlere...

Selam olsun hayatına misafir olacağımız, Peygamber ikliminin mühim siması olan Abdullah b. Cahş'ın (ra) sofrasından istifade etmeye çalışan, tüm mü'min ve mü'minelere...

Rabbim hepimizi bu onun sofrasından nasipdar eylesin, eli boş olarak gidenlerden değil; elleri, yürekleri, akılları dolu dolu istifade edenlerden eylesin inşallah...

Abdullah b. Cahş ve Eskişehir

Bu projede, Eskişehir ilimizin nasibi çok farklı bir sahâbî oldu. Bir şehadet aşığı olan Abdullah b. Cahş bu toprakların payına düştü. Demek ki na-

sipli topraklarmış buralar, demek ki burada Abdullah b. Cahş'ın adını anmak gerekiyormuş, Rabbim de bizlere nasip eyledi Elhamdullilah...

Peki, neden Eskişehir'de Abdullah b. Cahş anlatılacak? Sebebi şu: Eskişehir, adı eski olduğu gibi tarihi de oldukça eskidir. Zaten böyle kadim bir tarihten dolayı bu topraklara Eskişehir denmiştir. Bazı tarih kitaplarında Milattan Önce 4000 yıllarına kadar götürürler buranın tarihini...[1] Milattan Önce 4000 demek, 6000 yıllık bir tarih demektir. Bazı arkeolojik kazılarda ise burada bulunan çeşitli kalıntılardan bu tarih, daha da ötelere götürülebilir.[2] Bu kadar eski olan bir yerleşim yerinde hiç eskimeyen bir hakikatten bahis açmak gerekiyordu. Bunun için dedik ki madem burası Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biridir; burada eskimeyen bir hakikat olan Abdullah olmak, yani Allah'a kul olmak gündeme getirilmelidir. Çünkü yaşadığımız dünya ne kadar eskirse eskisin, kulluk hep taptaze kalmalı, dünya ihtiyarladıkça, Allah'a (cc) kul olma arzusu gençleşmelidir. Değil mi ki Allah (cc) insanları ve cinleri sadece kendisine kulluk için yarattı,[3] değil mi ki en büyük şeref ve izzet Allah'a kul olmaktır,[4] değil mi ki insanın son nefesine kadar vazgeçemeyeceği ve bırakamayacağı aslî rolü kulluktur;[5] değil mi ki insanın varacağı en ideal hürriyet ve özgürlük seviyesi kulluktur [6] ve değil mi ki insanın kazanacağı en büyük saâdet ve mutluluk kulluktur; [7] öyleyse zaman ne kadar eskirse eskisin, yaşadığımız coğrafyanın tarihi ne kadar eskirse eskisin, biz bu eskimeyen hakikati hep hatırımızda tutmak zorundayız.

İşte bundan dolayı istedik ki Eskişehir'imizde, adı Abdullah olduğu gibi tadı da Abdullah olan bir sahâbî efendimizi anlatalım. Bundan dolayı da

[1] Yusuf Oğuzoğlu, Feridun Emecen, "Eşkişehir" *DİA*, XI, 398.
[2] Yusuf Oğuzoğlu, Feridun Emecen, "Eşkişehir" *DİA*, XI, 398.
[3] *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."* Zâriyât 51/56.
[4] *"... Bilsinler ki bütün izzet yalnızca Allah'a aittir."* Nisâ 4/139.
[5] *"Ve sana yakîn/ölüm gelinceye kadar Rabbine kulluk yapmaya devam et!"* Hicr 15/99.
[6] *"Kendi nefsinin (hevâlarının) arzusunu kendisine ilâh edineni gördün mü? Onu sen mi vekil olacaksın? Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten (söz) dinleyeceğini yahut düşüneceğini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar."* Furkan 25/43-44.
[7] *"Allah, çekişip duran birçok ortakların sahip olduğu bir adam (köle) ile yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı misal olarak verir. Bu ikisi eşit midir? Hamd Allah'a mahsustur Fakat onların çoğu bilmezler."* Zümer 39/29.

Allah'a (cc) kul olmanın ne demek olduğunu çok iyi kavramış olan, kul olduğu için kulluğunu yerine getirme adına çırpınan, neyi var neyi yoksa hepsini kul olduğu kapıya kurban eden bir sahâbî efendimiz olan Abdullah b. Cahş'a misafir olalım. Rabbim hepimizi onun bereketli hayatından istifade ettirsin, Abdullah olmayı ve Abdullah kalmayı bizlere ve bir buçuk milyarlık tüm İslâm ailemizin fertlerine nasip eylesin.

İlklerin Adamı

Abdullah b. Cahş'ı anlamaya çalışmak, inanın bize çok farklı duygular yaşatacak... Onun kısa ama bereketli hayatı bize kulluk adına, mücadele adına, cihad adına, ilim adına, irfan adına, hikmet adına ve tabi ki şehadet adına çok şey söyleyecek. Biz bunların ne kadarını anlatacağız, anlatmayı becereceğiz bilmiyorum; ama bildiğim bir şey var ki Abdullah b. Cahş demek insanı sarsacak, insana kulluğunu hatırlatacak, insanın yürümesi gereken ahsen-i takvim çizgisine, yani yaratılmışların en güzeline varma idealini zihinlere nakşettirecektir.

İslâm tarihi ve siyerin sayfaları açısından Abdullah b. Cahş'ın hayatına şöyle bir baksak, kendi es-sâbıkûne'l-evvelûn'dan olduğu gibi yani ilk iman etme şerefine nail olan sahâbîlerden olduğu gibi, birçok alanda da sâbık/öncü, ilk olma şerefini elde ettiğini görürüz. Onun hayatında çok ilkler vardır da özellikle ben sizin nazarlarınıza birkaçını vermek istiyorum.

- O, iman adına evini barkını terk edip iki hicrete de katılan ilklerden biridir. İki hicretten kasıt Habeşistan ve Medine'dir; Abdullah b. Cahş iki hicrette de hep en öndedir.
- O, Hz. Peygamber (sas) adına ilk kez eline sancak alan kişidir.[8]
- O, mü'minler tarafından ilk kez *Emiru'l-Mü'minîn* diye isimlendirilmiş komutandır.[9]

[8] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020.
[9] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020.

- O, Efendimiz (sas) tarafından ilk kez kendisine gizli bir emirname yazdırılmış bir askerdir.
- O, Mü'minlerin eliyle ilk kez bir müşriğin öldürüldüğü, kanının akıtıldığı askeri birliğin komutanı olan bir yiğittir.
- O, İslâm adına ilk kez ganimet alan bir komutandır.
- O, İslâm adına ilk kez esir ele geçiren biridir.
- O, daha ortada ayet yokken ilk kez ganimetlerin beşte birlik kısmını Hz. Peygamber'in (sas) hakkı diye ayıran birisidir.
- O, Allah (cc) adına ve Allah (cc) namına ilk kez hareket eden bir seriyyenin komutanıdır. Ve daha neler neler...

Bu kadar özelliği olan bir sahâbî efendimize bu bahiste misafir olmak da büyük bir nimet olsa gerek bizlere... Öyleyse gelin bu büyük nimetten istifade etmeye çalışalım.

Bir Yiğit, Bir Mücahid ve Bir Şehid

Abdullah b. Cahş'ın kabilesi Esedoğulları'dır. Esed, Kureyş'in ya da diğer ismi ile Fihr'in oğludur. Efendimiz (sas) ile soyları 10. göbekte baba Galib'de birleşir.[10] Mekke'nin kabileleri içerisinde uzaklık itibari ile Efendimiz'e (sas) soyu en uzak olan aile Esedoğulları'dır.[11] Çok fazla diğer ailelerle soy itibari ile yakınlıkları olmadığı için Abdüşşemsoğulları ile antlaşmalı idiler. Ama antlaşmalı bir kabile olması sakın zayıf ve asalet itibarı ile düşük bir aile olarak anlaşılmasın, nasıl bir aile olduğu ve nasıl saygınlıkları bulunduğu gerek Cahş'ın Ümeyme validemiz ile evlenmesinden, gerek o evin çocuklarının Ebû Süfyan'ın damadı oluşundan anlayabiliyoruz. [12]

[10] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 24.
[11] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 23.
[12] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II,1019, 1020; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 97, 98.

Babası Cahş b. Riyâb'dı; bu zat büyük ihtimalle İslâm'ın mesajlarına yetişmeden vefat etmiştir. Çünkü adını İslâm'ın mesajları geldikten sonra hiç duymuyoruz.[13]

Annesi; -bu isme dikkat edelim- Ümeyme bint Abdülmuttalib'tir. Efendimiz'in (sas) öz halasıdır. [14] Malumunuz, Efendimiz'in (sas), altı tane halası var: *Safiyye, Âtike, Berre, Ümeyme, Beyzâ ya da Ümmü Hâkim* ve *Ervâ*... [15]İşte Abdullah'ın annesi Ümeyme bu halalardan biridir. Efendimiz'in (sas) bu halası Müslüman olmuş, Medine'ye hicret etmiş ve Medine'de vefat etmiştir.[16] Dolayısı ile Abdullah b. Cahş, Efendimiz'in (sas) öz halasının oğludur...

Peki, Abdullah b. Cahş'ın dayısı/dayıları kim? Hani derler ya; oğlan dayısına, kız halasına çeker diye... Onun dayıları çok da; ama asıl bir dayısı var ki o dayı; Allah'ın aslanı, o dayı *seyyidü'ş-şüheda/ şehitlerin efendisi*, o dayı risalet davasının sarsılmaz bir dağı, o dayı Uhud'un sakini ve şehidi; o dayı, Hz. Hamza... Tabi belirttiğimiz gibi Abdullah'ın dayısı sadece o değildi, onun çok dayısı vardı, çok da dayısının oğlu vardı; ama onun için bir dayı çok özel, iki dayıoğlu da çok özeldi. Dayı Hz. Hamza, dayıoğulları ise Hz. Ca'fer ile Hz. Ali idi. Bu üç isimle Abdullah b. Cahş'ın çok farklı bir münasebeti vardı. Abdullah kendinden yaşça küçük olmasına rağmen, Mekke'nin zorlu yollarını Hz. Ali ile, Habeşistan'ın zorlu yollarını Hz. Ca'fer ile, Medine'nin zorlu yollarını ise Hz. Hamza ile yürümüştü. Yolculuğunu ise yine Uhud'da dayısı Hz. Hamza ile sonlandıracaktı. [17]

Biliyorsunuz, Uhud'da Ayneyn Tepesi'nin yani Okçular Tepesi'nin hemen karşısında bir şehitlik var. Uhud'da şehit olan 70 sahâbînin kaç tanesi Baki Kabristanlığı'nda, kaç tanesi orada tam bilemiyoruz. Bunun üç sebebi var. Birincisi: Bazıları şehitlerini hemen Medine'ye götürdüler, daha sonra Efendimiz (sas) götürülmemesini söyleyince diğerleri orada kaldı.

[13] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II,1019, 1020; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 195.
[14] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 236, 237.
[15] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 230-241.
[16] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2430.
[17] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020.

O ilk anda kim gitti kim kaldı bunu tespit edemiyoruz. İkincisi: Sahâbîlerden bazıları yaralı idi. Yaralı olarak Medine'ye taşındılar; ama ya yolda ya Medine'de vefat ettiler. Böyle olanlarda Baki Kabristanlığı'na defnedildiler. Bunlarında tam isimlerini bilemiyoruz. Üçüncüsü: Uhud'un arkasından 46 yıl sonra büyük bir sel oldu ve bu sel sırasında şehitlerin kabirleri de zarar gördü, bazılarının mezarları açıldı. Bu esnada bazı sahâbîler Baki Kabristanlığı'na götürüldü.[18] Götürülenlerden bazılarını bilsek de kim gitti, kim kaldı bunu da tam olarak bilemiyoruz. Ama bildiğimiz bir hakikat var. Bugün Uhud şehitliğinde üç sahâbînin koyun koyuna, yan yana yattığı kesindir. Bunlar Hz. Hamza, Abdullah b. Cahş, Mus'ab b. Umeyr'dir. Başka isimler de var orada yatan, ama bu üçü kesin olanlardır.

Orada Hz. Hamza ile Abdullah b. Cahş koyun koyuna yatmaktadırlar. Abdullah b. Cahş, dayısını o kadar çok seviyordu ki kabirde de onunla beraber olacaktı. Peki, neden Efendimiz (sas) bu iki aziz şehidi koyun koyuna yatırmıştı? Bunun tek sebebi onların dayı-yeğen olmaları mıydı? Yoksa birbirlerini çok sevmeleri miydi? Bu ikisi de var, ama bir üçüncü sebep daha var ki onu bahsin sonuna doğru göreceğiz.

Aileye Bakın, Aileye!

Abdullah b. Cahş'ın kardeşlerine de bir bakalım. Kardeşleri de çok önemlidir çünkü... İki erkek, üç kız toplam beş kardeşi var. Erkeklerin adı Ubeydullah ve Ebû Ahmed künyeli Abd, kızların adı Zeyneb, Hamne ve Ümmü Habibe... Birer cümle ile de olsa, bu isimler hakkında biraz bilgi verelim.

Çocukların en büyüğü Abdullah'tı; onun doğum tarihi miladî 585 yani, nübüvvetten 25 yıl önce idi, dolayısı ile Efendimiz'den (sas) 15 yaş küçüktü... Ubeydullah, Abdullah'tan 2 yaş küçüktür. İslâm öncesi hanif bir yapısı vardı. Aynen Zeyd b. Amr b. Nüfeyl gibi, Varaka b. Nevfel gibi... Ümmü Habibe validemiz ile evli idiler. İlk günlerde de İslâm'ın mesajları ile tanışıp Müslüman oldular. Ebû Süfyan'ın damadı olduğu için işkenceler, baskılar artınca hanımı ile birlikte Habeşistan'a hicret ettiler. Ama gelin

[18] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1099; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 433.

görün ki iman adına çıktığı hicreti Ubeydullah b. Cahş iman ile tamamlayamadı. Habeşistan'da dinini değiştirip Hıristiyan oldu, içki müptelası oldu ve bu hâl üzere bir gün suya düşüp, boğularak öldü.[19] Daha sonra biliyorsunuz Efendimiz (sas), kocası irtidat etmesine rağmen sabitkadem olup dinini ve iffetini muhafaza eden Ümmü Habibe validemiz ile ta Habeşistan'da nikâhlanacak, nikâhlarını mü'min bir devlet başkanı olan Necaşi kıyacak, bir müddet sonra da Ümmü Habibe Medine'ye gelip Hücre-i Saâdet'in bir hanımı, bizim de bir annemiz olacaktı. [20]

Erkek kardeşlerinden diğeri ise asıl ismi Abd olan, ama künyesi ile bilinen Ebû Ahmed'dir. O da Ebû Süfyan'ın damadıdır, onun kızı Fâriâ bint Ebî Süfyan ile evlidir; dolayısı ile Efendimiz'in (sas) bacanağıdır. İlk günlerde o da iman etmiştir. Habeşistan'a abileri ile hicret etmiştir. Sonra Medine'ye gelip, hicretin 20. yılında ablası Zeyneb bint Cahş'ın vefatının hemen arkasından vefat etmiştir.[21] Ebû Ahmed'in adını andığımızda şu rivayeti de hemen aktarmamız gerekecektir. Zeyneb validemiz vefat etmiş, kardeşi Ebû Ahmed cenazesinin önüne oturmuş, hıçkırıklarla ağlıyor. Halife, Hz. Ömer'dir o günler... Ebû Ahmed'in o halini görünce biraz teskin etmeye çalışmış ve onu oradan uzaklaştırmak istemiş. Ebû Ahmed o anda Hz. Ömer'e demiş ki: *"Ey Ömer! Bırak beni burada kalayım ve ağlayayım. Vallahi biz her türlü hayır ve bereketi onun sayesinde kazandık. Onun arkasından akıtılan gözyaşı, yüreklerdeki ateşi dindiriyor!"* Bu sözler üzerine Hz. Ömer de gözyaşlarına boğulmuş ve: "Öyleyse ağlamaya devam et!" demişti.[22] İşte Ebû Ahmed böyle biridir...

Kız kardeşlerine gelince Zeyneb bint Cahş, mü'minlerin annesi, Aişe annemizin deyimi ile "Hepimizin nikâhı yerde kıyıldı, onun nikâhı gökte kıyıldı"[23] dediği annemizdir. [24]

[19] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 340, 341; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 253.
[20] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 116, 117.
[21] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2146; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VI, 433; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, VI, 156.
[22] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 119.
[23] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 106-107.
[24] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 112, 113.

Zeyneb validemizin bir küçüğü ikinci kız kardeşi Ümmü Habibe bint Cahş'tı. O da ilk günlerde iman edenlerdendir. Aşere-i Mübeşşere'nin gözde isimlerinden Abdurrahman b. Avf'ın hanımdır. Çocuğu olmamıştır.[25]

Diğer kız kardeşi; Mus'ab b. Umeyr'in hanımı Hamne bint Cahş'tır... Biliyorsunuz onun Mus'ab b. Umeyr ile olan evliliğinden Zeyneb isminde bir kızı olacak, Hz. Mus'ab, Uhud'da şehit olunca Aşere-i Mübeşşere'den Talha b. Ubeydullah ile evlenecek, ondan da iki tane oğlu olacaktı. [26]

İşte Abdullah b. Cahş'ın kardeşleri böyledir. Ubeydullah'ın bahtsızlığını saymazsanız, o kardeşlerin hepsi ilk günlerde iman eden ve yine her biri diğerinden üstün olan, ama en üstünleri hiç şüphesiz mü'minlerin annesi olma şerefini kazanmış olan Zeyneb validemizin içinde bulunduğu bir ailedir, o aile...

Bir Yiğit, Bir Muhacir ve Bir Mücahid

Abdullah b. Cahş böyle bir ailede doğuyor ve böyle bir aile içerisinde büyüyor. Nübüvvetin sesi Mekke sokaklarında duyulduğu zaman, o 25 yaşlarında bir delikanlıdır. O günler evli olup almadığını tam bilemiyoruz. Ama onun iki evlilik yaptığını biliyoruz. Hanımlarından birinin adı Fatıma bint Ebî Hubeyş, diğeri ise Abdullah'ın şehadetinden sonra Peygamber evine gelip bir başka annemiz olacak olan Zeyneb bint Huzeyme'dir. Zeyneb validemizden Abdullah'ın çocuğu olmamıştır. Ama Fatıma'dan Muhammed ve Osman adında iki çocuğu olmuştur.[27]

İlk günler iman edip Dârü'l-Erkâm'da yerini aldığını biliyoruz. Hatta bazı kaynaklar derler ki o iman ettiğinde Müslümanların sayısı hâlâ otuzlara varmamıştı.[28] O zor zamanlarda iman etmek insana ciddi bedeller ödetiyordu. Allah'a kul olmak, *Lâ* demek bir şeyleri hayatın dışında itmek, *Lâ* demek bir şeyleri imha etmek, *Lâ* demek Allah'tan gayri ne varsa, O'nun

[25] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 344, 345.
[26] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 346, 347.
[27] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 338.
[28] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 195.

(cc) alanına giren hepsini temizlemek insana ciddi bedeller ödetiyordu. Abdullah b. Cahş da tam 6 sene çok ağır şartlar altında bu bedelleri ödemişti. 5. sene Efendimiz (sas) Müslümanlara deniz aşırı bir ülke olan Habeşistan'ı işaret ediyordu. İlk Habeşistan hicretine bir avuç Müslüman, Hz. Osman'ın rehberliğinde gidiyorlardı. Bir müddet sonra duyulan yalan bir haber üzerine gidenler geri gelince işkenceler, baskılar çoğalıyor, bu sefer daha büyük bir kafile Hz. Ca'fer'in rehberliğinde Habeşistan'a gidiyorlardı. O kafile 83 erkek, 18 kadın; 101 kişiden oluşuyordu. Bu kutlu kafilenin içerisinde üç erkek kardeş de vardı. Abdullah, Ubeydullah ve Ebû Ahmed... Abdullah b. Cahş, 6 veya 7 sene iman adına Habeşistan'da kalacak, Mekke döneminin sonlarına doğru doğup büyüdüğü topraklara ancak dönebilecekti.[29]

Nübüvvetin 12. yılı gibi Mekke'ye döndüğünde yavaş yavaş Yesrib'in Medine olma yoluna girdiğini görünce, Efendimiz'den (sas) aldığı izin ile tüm aile fertleri ile beraber Yesrib'in yollarını tutacaktı. Evlerini, barklarını kapatıp iman adına yola çıktıklarında, Ebû Cehil, Ebû Süfyan, Utbe b. Rebia ve Mekke'nin diğer büyükleri onların oturdukları mahalleye geldiler. Bir de ne görsünler o mahallede hiç kimse kalmamış, tüm aile fertleri evlerini bırakarak hicret yollarına düşmüşlerdi... Utbe biraz duygulanmış, Abdullah'ın babası Cahş ile iyi dost olan Utbe orada: "Güllük gülistanlık olan bir mahalle ne hale gelmiş, nasıl buralara bir felaket ulaşmış" dedi. O anda Ebû Cehil, Utbe'ye kızarak; "Adı, sanı bilinmeyen adamların arkasından gözyaşımı dökü yorsun; giderlerse gitsinler" demiş ve o evlere el koyduğunu söylemiştir. Utbe ise o anda Efendimiz'e (sas) kötü sözler söyleyerek bu işleri başımıza hep o açtı demiştir.[30]

Ebû Cehil ve Ebû Süfyan onların evlerine el koymuş, hatta daha sonra o evleri büyük paralarla başkalarına satmışlardı. Evlerinin satıldığını duyan Abdullah ve kardeşleri üzülmüşlerdi. Meseleden Efendimiz'i (sas) haberdar ettiklerinde Efendimiz (sas) Abdullah'a ve kardeşi Ebû Ahmed'e demişti ki: **"Üzülmeyin! O evlerinize karşılık Allah'ın size cennette daha güzelini vermesini istemez misiniz?"** Abdullah ve Ebû Ahmed: "Nasıl istemeyiz Ya

[29] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II,1020; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 195.
[30] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 132-133.

Resûlullah!" demişler, Efendimiz (sas) de onlara cennette bir köşk müjdesi vermişti.[31] Tabi bu müjde çok büyük bir müjde idi; verilen müjde sadece cennetteki köşk değil, o köşkte oturma müjdesiydi de; yani cennet müjdesiydi de... Abdullah b. Cahş da kardeşi Ebû Ahmed de daha dünyadayken cennete uzanan bahtiyarlardan olmuş, cennetin kokusunu duyanlardan olmuştular.

Hicret Yurdu Medine'de

Medine'ye hicret edince Abdullah b. Cahş için de yepyeni bir hayat başlamıştı. Mescid-i Nebevi'nin inşasında o da terlemiş, o da takva üzere kurulan o mescidin temellerine taş taşımıştı. Mescid-i Nebevi'nin inşası bitince Efendimiz (sas) tarihte şu ana kadar ikinci bir örneği olmayan, ensâr-muhacir kardeşliğini tesis etmişti. O gün İbn Sa'd'a göre 50'şer kişiden 100 kişi,[32] Makrizi'ye göre 93'er kişiden 186 kişi birbirleri ile kardeş kılınmıştı.[33] Efendimiz (sas) bu eşleştirmeyi yaparken muhacir-ensâr arasında bir denge gözetmiş; tabiri caiz ise birbirlerini tartacak insanları birbirleri ile kardeş kılmıştı.

Abdullah b. Cahş'ın nasibine düşen ensâr kimdi?

Onun nasibine düşen öyle biri olmalıydı ki en az Abdullah kadar risalet davasının aşığı olmalıydı. En az Abdullah kadar bir sevda insanı olmalıydı. En az Abdullah kadar yiğit, cesur, korkusuz, hasbî biri olmalıydı. En az Abdullah kadar şehadete sevdalı ve âşık olmalıydı. Öyle de olacaktı... Zaten eşleştiren Efendimiz (sas) değil miydi, elbette güzeli güzele verecek ve seçtiklerini birbirlerine yakıştırtacaktı. Onun kardeşi: *"Allah'ım! Bana müşrik eli değdirme!"* diye dua eden, duası kabul olduğu içinde Recî' kuyularının başında şehit olduğu zaman, Allah'ın (cc) arılar göndererek onun cesedini müşriklerden koruduğu Âsım b. Sâbit'ti.[34] Efendimiz (sas) bir yiğidi, baş-

[31] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzî*, II, 840.
[32] İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 238.
[33] Makrizi, *İmtaü'l-Esmâ*, I, 69.
[34] İbn Habib, *el-Muhabbar*, s. 72; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 98.

ka bir yiğide kardeş kılmıştı. İkisinin kardeşlikleri de herkese bambaşka bir örnek olmuştu.

Efendimiz (sas) Medine'ye varıp, menzilini, mescidini, mektebini kurup, sonra muahâtı yani kardeşliği de tesis ettirdikten sonra bir istihbarat ağı kurmuş, devlet olmanın gereği bölgenin tamamından haberdar olmaya ve bu vesile ile hicretin üzerinden 6-7 ay geçmeden askeri birlikleri sağa-sola göndermeye başlamıştı. [35]

İlk Sefer, İlk Ganimet, İlk Esir

Hicretin 2. yılı Recep ayının sonlarına doğru gelindiğinde Efendimiz (sas) Mekkelilerden haberdar olmak için bir askeri birlik çıkaracağını sahâbeye söyledi. Dedi ki: **"Yarın sizin içinizden bir grup asker seçecek ve Kureyş'ten haber getirmeleri için onları göndereceğim. O askerlere açlık ve susuzluğa en fazla dayanacak birini komutan olarak seçeceğim."**[36] Sahâbe merakla yarın Efendimiz'in (sas) kimleri seçeceğini ve kimi komutan olarak belirleyeceğini beklemeye başladılar. Sa'd b. Ebî Vakkas diyor ki: "Ertesi gün Efendimiz (sas) on kişi belirledi,[37] bir başka ve daha sağlam rivayete göre 12 kişi seçti;[38] içlerinde ben de vardım; bize komutan olarak da Abdullah b. Cahş'ı seçti ve sancağı ona verdi. O sancak İslâm askerlerine verilen ilk sancaktı." [39] Böyle bir söz ve arkasından Abdullah'ın seçimi, onun Efendimiz (sas) nazarında nasıl bir yerde durduğunu yine bize öğretmektedir.

Demek ki sefer çok zorlu bir sefer olacaktı ki Efendimiz (sas) özellikle açlığa ve susuzluğa dayanacak bir komutan seçmişti. Sa'd b. Ebî Vakkas, anlatmaya devam ediyor: "Ertesi gün Efendimiz (sas) askerleri seçip, komutan olarak da Abdullah'ı belirledikten sonra, Abdullah b. Cahş'a bir mektup verdi ve dedi ki: **"Ey Abdullah! İki gün çok az durarak yolunuza devam edin ve ikinci günün sonunda nereye vardıysanız orada bu mektubu açın okuyun!**

[35] el-Mâğlûs, *Siyer Atlası*, s. 193-198.
[36] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020; Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşraf*, I, 271.
[37] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 6.
[38] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 252.
[39] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020.

Mektubu okuduktan sonra gereği ne ise onu yaparsın; ama arkadaşlarını zorlamayacaksın, seninle gelen gelir, gelmeyen geri döner!" [40]

Sa'd b. Ebî Vakkas anlatmaya devam ediyor: "Hepimiz çok merak etmiştik Efendimiz'in (sas) o mektupta neler yazdırdığını; ama iki gün sonra açıp okuyun dediği için sabırla yolumuza devam ettik. İkinci günün sonunda Abdullah mektubu açıp okumaya başladı. Efendimiz (sas) diyordu ki: **"Bu mektubu okuduğun zaman neredeysen, yoluna devam et ve Nahle vadisine kadar git. Orada bir müddet konaklayarak Kureyş'i gözetle ve edindiğin haberleri iyice belle ve bunları bize bildir!"** [41]

Nahle vadisi Taif ile Mekke arasında bir yerdir. Kureyş kervanlarının uğrak yeridir. Abdullah b. Cahş mektubu gür bir seda ile okuduktan sonra: *"Semi'na ve ata'na/işittik ve itaat ettik"* diye haykırdı.[42] Efendimiz'in (sas) mektubu onlara verirken iki gün sonra açmalarını istemeleri aslında askeri bir taktikti. Olur ki bir engel çıkar yol alamazlarsa hiç değilse kimseler giden askeri birliğin hedefinin neresi olduğunu bilmesin taktiğini taşıyordu. Efendimiz (sas) Abdullah'a, arkadaşlarını zorlama demişti ya, bundan dolayı Abdullah b. Cahş, mektubu okuduktan sonra arkadaşlarına bir konuşma yaptı. Konuşmasında diyordu ki: *"Hanginiz şehid olmayı ister ve o makamı özlerse benimle gelsin; kimde ölümden hoşlanmazsa işte yol, hemen geri dönsün."* [43]

Orada bulanan 7 kişinin hepsi: "Hepimiz, şehadet için buradayız Ey Abdullah! Sen ne istiyorsan biz de aynısını istiyoruz, yürü seninle beraberiz" dediler.[44] O anda Sa'd b. Ebî Vakkas ile Utbe b. Gazvan'ın nöbetleşe bindikleri deve kayboldu. Bu iki sahâbî develerini aramaya başladılar. Onlar develerini bayağı geç bulacaklar ve sonra Medine'ye ayrıca döneceklerdi.[45] Komutan Abdullah, seferin gecikmemesi için yola diğer askerle devam etti ve Nahle vadisine gelip ulaştı. Oraya tam gelip konakladıklarında, Mekke'nin bir ticari kervanı da oradan geçmek üzereydi. Kervanın içerisinde

[40] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 252; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 113; Taberî, *Tarih*, II, 262.
[41] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 252; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 113; Taberî, *Tarih*, II, 262.
[42] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 248, 249.
[43] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 252; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 113; Taberî, *Tarih*, II, 262.
[44] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 252; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 113; Taberî, *Tarih*, II, 262.
[45] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 248-249; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 113.

Amr el-Hadramî, Osman b. Abdullah, kardeşi Nevfel b. Abdullah ve azatlı köleleri Hakem b. Keysan bulunuyordu. O anda komutan Abdullah, kervana saldırmak için arkadaşları ile istişare etmeye başladı. Diyordu ki: "Arkadaşlar şu an biz Haram ay olan Recep'in son günündeyiz. Eğer onlarla savaşırsak haram ayı çiğnemiş oluruz. Eğer savaşmayıp bırakırsak onlar yarın Harem bölgesine girecekler, onları elimizden kaçırmış oluruz. Ne diyorsunuz bu konuda?" Sahâbîler saldırma konusunda görüş birliğine vardılar. Bunun üzerine Müslümanlar, kervana saldırdılar; o anda Amr el-Hadramî çıkan çatışmada öldürüldü, Nevfel kaçıp Mekke'ye gitti. Osman ile Hakem de ticari kervan malları ile beraber esir alındılar.[46] İslâm tarihinde, savaş esnasında ilk kez bir müşrik öldürülüyordu ve ilk kez esir alınıyordu. Tabi ilk kez de ganimet alınıyordu. Abdullah, esirleri ve ganimetleri alarak yola çıktı. Yolda arkadaşları ile şunu kararlaştırdılar. Daha ortada ganimet ile alakalı hiçbir hüküm yokken, Abdullah dedi ki: "Arkadaşlar gelin elde ettiğimiz ganimetin beşte birini Resûlullah'a (sas) vermek için ayıralım!" Onlar da: "Tamam" dediler.[47] O zamana kadar, kim savaşa katılmışsa elde edilen ganimetin tamamı katılan askerlerindir. Ama Abdullah b. Cahş, daha Kur'ân nazil olmadan, Kur'ân'ın muradına uygun bir şekilde konuşmuş, söylediği o söz daha sonra bir hüküm olarak Kur'ân'a girmiştir.[48] Nasıl ki muvafakât-ı Ömerler varsa[49] Kur'ân içerisinde, bu da muvafakât-ı Abdullah b. Cahş olmuştur.

Mücahitler Birliği Medine'de

Abdullah b. Cahş ve askerleri büyük bir sevinç ile Medine'ye geldiler ve başlarından geçenleri Efendimiz'e (sas) anlattılar, aldıkları ganimetin beşte birlik kısmını da Efendimiz'e (sas) verdiler. Ama Efendimiz (sas) yapılan bu işten hiç memnun olmadı, onların haram aya hürmet etmemelerini kınadı ve verdikleri ganimeti de almadı. Mekke tarafı da Medine'de bulunan

[46] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 253, 254; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 248-249.

[47] İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 113; Taberî, *Tarih*, II, 262.

[48] *"Bilin ki ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri mutlaka Allah'a, Peygamber'e, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir..."* Enfâl 8/41.

[49] Buhârî, *Tefsir*, 1,9.

Münafıklar ve Yahudiler de bu işi kullanmaya başladılar ve: "Muhammed ve adamları haram ayları ihlal etti, haram aylara hürmetsizlik yaptı" diye bir propaganda başlattılar.[50] Efendimiz (sas) bu olanlardan oldukça rahatsız oldu. Çünkü O (sas) çok hassastı ve asla kâfirlerin diline ve eline, onları haklı çıkaracak malzeme verilmesinden hoşnut olmazdı. Olay bu noktaya varınca başta Abdullah b. Cahş olmak üzere sefere katılan diğer askerler de çok üzüldüler ve müşriklere saldırdıkları için pişman oldular. Aslında onlar çok büyük bir iş yaptıklarını zannedip sevinerek Medine'ye gelmişlerdi; ama şimdi yaptıklarına çok pişman olmuşlardı.

Hadisenin üzerinden çok fazla bir zaman geçmeden semanın kapıları açıldı ve Cibril-i Emin, Muhammedü'l-Emin'e, Muhammedü'r-Resûlullah'a Bakara Sûresi'nin 217. ayetini indiriyordu. İnen ayet, başta Abdullah b. Cahş olmak üzere tüm Mü'minleri ve Efendimiz'i (sas) sevindiriyor, kâfirleri ve münafıkları ise yerden yere vuruyordu. Rabbimiz diyordu ki: ***"Sana haram ayı ve onda savaşmayı soruyorlar. De ki: Evet, o ayda savaşmak büyük bir günahtır. Ancak, insanları Allah yolundan çevirmek, Allah'ı inkâr etmek, Mescid-i Haram'ın ziyaretine mani olmak ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük bir günahtır. Fitne de adam öldürmekten daha büyük bir günahtır."*** [51]

Ayet inince Efendimiz (sas) Abdullah'ı çağırdı, ona bir müjde verir edası ile okudu bu ayetleri, verdikleri ganimeti aldı ve hükmü açıkladı: **"Fidye alarak, esirleri salıverebiliriz."**[52] Hakem b. Keysan bu süre zarfında iman etti, [53] Osman b. Abdullah ise fidye karşılığında serbest bırakıldı; o da Mekke'ye döndü ve müşrik olarak öldü.[54] Ayetlerin ve verilen hükmün Abdullah b. Cahş'ta nasıl bir sevinç ortaya çıkardığını tahayyül edebiliyor musunuz? İşte bu sefer böyle güzel hayırlara vesile olmuştu. Hem Allah yolunda ilk kez bir müşrik öldürülmüş hem esir alınmış hem ganimet alınmış hem de bu mesele hakkında Rabbimiz ayet nazil etmişti.

[50] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 254; Taberî, *Tarih*, II, 263; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 249, 250.
[51] Bakara 2/217.
[52] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 254; Taberî, *Tarih*, II, 263; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 249, 250.
[53] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 250.
[54] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 255; Taberî, *Tarih*, II, 263.

Arslanlar Bedir Yolunda

Bu hadisenin üzerinden bir buçuk ay geçmemişti ki Efendimiz (sas) 313 yiğidi ile Bedir Gazvesi için Medine'den yola çıkmıştı. Yola çıkanlar içerisinde hem Abdullah b. Cahş hem de onun ensâr kardeşi Âsım b. Sâbit de vardı. Yol boyunca iki kardeşin sohbeti ne üzereydi biliyor musunuz? Şehadet, şehadet... Başka ne olacak; ikisi de şehadete aşık yüreklerdi, dertleri o, sevdaları o, aşkları o idi... Ama Bedir'de ikisine de nasip olmayacaktı. İkisi de kahramanca savaşacaktı Bedir'in meydanında... Allah (cc) o gün Müslümanlardan 14 kişiyi şehadet ile taçlandıracaktı. [55]Ama ne Abdullah ne de Âsım o 14 kişinin içerisinde olmayacaklardı.

Bedir'de Abdullah b. Cahş için çok şey söylenir, bu konuda sadece iki noktaya dikkatlerinizi çekeceğiz. İbn Hacer, el-İsâbe'de İbn Abdilberr, *el-İstiâb*'da naklediyor: Abdullah b. Cahş, Bedir'in meydanından korkusuzca savaşırken bir anda elindeki kılıç kırıldı ve savaşın meydanında kılıçsız kaldı. Efendimiz (sas) onun bu halini görünce elindeki hurma dalını Abdullah'a uzattı. Abdullah o dalı alıp savaşmaya devam etti. Allah (cc) Abdullah'ın elindeki hurma dalını, bir kılıca çevirecekti. Birçok sahâbî bu hadiseyi görmüş ve o kılıcın hatırasını zihnine nakşetmişti. Yıllar sonra o kılıcı *Buğa-i Türkî* diye bu toprakların insanlarından biri 200 dinara satın alacaktı. [56]

Abdullah b. Cahş hakkında Bedir için anlatacağımız ikinci hatıra Bedir esirleri konusunda Efendimiz'in (sas) istişare ettiği dört isimden biri olmasıdır. İlk kez bir seferde bu kadar çok savaş esiri alan Müslümanlar, bu esirlerin ne yapılacağı meselesini Efendimiz'in (sas) talebi ile istişare edeceklerdi. Sahâbe içerisinden Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Abdullah b. Cahş ve Abdullah b. Revaha bu konuda görüşlerini beyan edeceklerdi... [57] O istişarede Abdullah b. Cahş'ın bulunması onun değerini anlamamız için çok mühimdir.

Bedir'de istediğine kavuşamayınca Abdullah b. Cahş, bu sefer şehadet aşkını daha da ziyadeleştirecek, her gün duasının başına yine şehadeti koya-

[55] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 364, 365; İbn Sa'd, *Tabakât,* II, 15.
[56] İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1020; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* III, 15.
[57] İbn Kesîr, *el-Bidâye,* III, 297; Beyhakî, *Delâil,* II, 475; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* I, 30, 31.

caktı. Çoğu gece, teheccüt namazlarında bunu Rabbinden isteyecek ve bu arzu ile yanıp tutuşacaktı.

Samimice Yapılan Dualar ve Arkasından Gelen Şehadet

Abdullah b. Cahş, Bedir'den bir yıl sonra Uhud'un meydanına doğru yürürken de dilinde hep şehadet arzusu olacaktı. Uhud'un meydanına gelince Abdullah b. Cahş'ın gözleri, Sa'd b. Ebî Vakkas'ı aradı. Neden mi? Bunun bir sebebi vardı. Abdullah Bedir'in sonrasında Sa'd'ın bir hatırasına şahit olmuştu. Sa'd b. Ebî Vakkas, bir gün gelmiş ve yoluna baş koyduğu Efendimiz'den (sas) bir dua istemişti. Demişti ki: *"Ya Resûlullah! Bana dua eder misin, benim de dualarım müstecâb olsun! (El-Mücib olan Allah katında kabul görsün.) Ellerim ilahi dergâha doğru açıldığı zaman boş dönmesin."* [58]

Bu duaya bizim de çok ihtiyacımız var değil mi? Biz de ne kadar isteriz kabul edilen bir duanın sahibi olabilmek... İlahi dergâhta boş çevrilmeyen çağrı ve davetlerin sahibi olabilmek... Bunun için Efendimiz'in (sas) vereceği cevap bizim için de çok ama çok önemlidir. Bu talep karşında Allah Resûlü (sas) dayısına döndü ve dedi ki: **"Ey Sa'd! Helal lokma yedikçe Allah'ın izni ile senin duan kabul görecektir..."**[59]

Helal lokma ve duanın makbuliyeti... Belki bir anda ilişki kuramayabiliriz; ama Allah (cc), kanına haram karışmış birinin duasını asla kabul etmez.[60] Çünkü insanın ruh hali ile yedikleri arasında yakın bir bağ vardır. Bu bağ bugün modern tıbbın da ilgilendiği bir alandır. Modern tıp, "Kimyasal elementlerden kaynaklanan ruhi belirişler" adı ile insanın yediği ile ortaya çıkan ruh hali arasında yakın bir bağ olduğunu söyler.[61] Yediği lokmada haram olan, onun bunun hakkı ve emeği olan, onun bunun gözyaşı ve fer-

[58] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 321, 399.

[59] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III/321, 399.

[60] Peygamberimizin (sas) Sa'd b. Ebî Vakkas'a söylediği sözün tamamı şöyledir: *"Ey Sa'd! Temiz (helal) şeyler ye! Duası kabul olunan bir kimse olursun. Muhammed'in canını kudret elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki kişi haram bir lokmayı midesine indirir de bu sebepten kırk gün (duası) kabul olunmaz. Hangi kulun eti (bedeni) haram, murdar ve faizden büyüyüp gelişirse ateş ona daha layıktır."* Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 321, 399.

[61] Muhammed Emin Yıldırım, *İnsani İlişkilerde İlahî Ölçü*, s. 41, 42.

yadı olan bir insan hiçbir zaman ruh saffetine kavuşamayacak, ruhen safî olamayanların duaları da Allah (cc) katında kabul görmeyecekti. İşte Sözün Sultanı olan Efendimiz (sas) bu hakikati, Sa'd b. Ebî Vakkas'ın şahsında tüm Müslümanlara öğretiyordu. Bu uyarıyı yaptıktan sonra o elleri hiçbir zaman boş dönmeyen Âlemlerin Sultanı ellerini kaldırıyor ve diyor ki: **"Allah'ım! Sen, Sa'd'ın dualarını boş çevirme. Sen, Sa'd'ın dualarına icabet et. O, dua ettiği zaman duasını kabul buyur!"** [62]

Allah Resûlü'nden (sas) böyle bir duayı almıştı Sa'd b. Ebî Vakkas... Bu duayı bir kez de Uhud'da alacaktı.[63] Artık dost düşman herkes Sa'd'ın havaya kalkan elinden korkmaya başlamış, onun lisanından çıkan sözlerin ilahi dergâhta karşılık bulacağından endişe duymadan, Sa'd b. Ebî Vakkas'tan hayır duaları almak için yarışmışlardı.

Dua ki Ne Dua!

İşte Abdullah b. Cahş, Sa'd'ın bu özelliğini bildiği için özellikle Uhud'un meydanında ondan dua almak istiyordu. Bu maksatla da onu arıyordu. Aradı, aradı, sonunda buldu. Sa'd'ı görünce: "Ey Sa'd! Gel sana diyeceklerim var" demişti. Bu iki yağız delikanlı birbirlerinin arkadaşlarıydı. Sa'd, Allah Resûlü'nün (sas) dayızadesi, Abdullah ise halasının oğluydu. Abdullah duasının makbuliyetinden zerre miktarı şüphe duymadığı Sa'd'ın elini tutmuş, Uhud'un yamaçlarında bulunan bir kayanın arkasına getirmiş ve şöyle demişti: "Ey Sa'd! Biraz sonra harp başlayacak gel önce sen bir dua et ben amin diyeyim, sonra ben bir dua edeyim sen amin de olur mu?" Sa'd: "Tamam" dedi ve başladı dua etmeye: "Allah'ım! Biraz sonra savaş başlayacak. Ne olur benim karşıma güçlü bir düşman askeri çıkar. Ben onunla vuruşayım, o da benimle vuruşsun. Sonra ben onu öldüreyim. Üzerindeki her şeyini ganimet olarak alayım ve bu halde Allah Resûlü'nün yanına varayım. Başımdan geçenleri ona anlatıp, Allah yolunda vermiş olduğum bu gayretten onu haberdar edip, memnun edeyim. O da benim bu halime baksın ve tebessüm etsin." Abdullah İbn Cahş, Sa'd b. Ebî Vakkas'ın duasına gönülden bir amin

[62] Tirmizî, *Menâkıb*, 62.
[63] Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiyye*, II, 504.

dedi. Dua sırası Abdullah da idi. Şimdi Abdullah dua etmek için ellerini kaldırmış ve demişti ki: *"Allah'ım! Biraz sonra harp başlayacak, ben de Sa'd'ın istediği gibi güçlü bir düşman askeri karşıma çıkarmanı istiyorum. Ben onunla savaşayım, o da benimle savaşsın; ama en sonunda o beni öldürsün ve yıllardır hasretini çektiğim şehadete beni kavuştursun. Sonra gelip bedenimde müsle* [64] *yapsın; kulağımı, burnumu kessin; gözlerimi çıkarsın. Sonra ben böyle bir halde senin huzuruna geleyim. Sen, bana: 'Ey Abdullah! Ne yaptın benim sana verdiğim azaları' diye sorduğunda, ben sana diyeyim ki: 'Ya Rabbi! Onları Senin ve Resûlü'nün yoluna feda ettim!' Sen de bunu kabul edip, doğru söylediğimi tasdik et!"* [65]

Bir başka rivayette duanın son kısmı şöyle geçmektedir: *"Düşman benim azalarımı kessin ve ben senin huzuruna onlarsız geleyim. Sen bana: 'Ey Abdullah! Ne yaptın azalarını' dediğinde ben de diyeyim ki: "Ya Rabbi! Sen verdin; ama ben kullanamadım. Ben onları kirlettim, günahlarla kararttım. O halde senin huzuruna gelmeye haya ettim ve günahlarımın bir keffâreti olarak Uhud'da Senin Peygamberinin sancağının selameti uğruna feda ettim. Sen de bana doğru söyledin diyerek beni affedip, katına alasın!"*[66]

Abdullah'ın duası bitmiş; ama Sa'd'ın dilinden bu duaya amin diyecek hal kalmamıştı. Abdullah kolu ile Sa'd'a vurdu: "Hani sözleşmemiz, nerde âmin deyişin?" dedi. O tablonun sonunda Sa'd istemeyerek, o duaya âmin dedi. [67]

Sonrasını yine Sa'd b. Ebî Vakkas anlatır: "Vallahi! Uhud'un sonunda ben duama, o da duasına kavuşmuştu. Ben azılı bir düşman askerini katledip, her şeyini ganimet olarak getirip Efendimiz'in (sas) önüne serince, Allah Resûlü sevinmiş beni kutlamıştı. Sonra şehitler arasında Abdullah'ı aramış ve onu da aynen duada istediği hal üzere bulmuştuk.[68] Yanına varmış

[64] Cahiliye döneminin kötü adetlerinden biri olan müsle yapmayı, Hz. Peygamber (sas) tamamen yasaklamış, ne olursa olsun, uygulanmaması konusunda mü'minleri uyarmıştır. *"Ben ona müsle yapmam, peygamber bile olsam Allah da beni aynı şekilde cezalandırır!"* Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 107; *"Öldürme konusunda insanların en çekingeni ve şefkatli davrananı inananlardır."* Ebû Dâvûd, *Cihâd*, 110.

[65] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1020; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, I, 239.

[66] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 15.

[67] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 195.

[68] Uhud günü, Abdullah b. Cahş'ı öldürüp, lime lime doğrayan Mekkeli müşrik, Ebû'l-Hakem b.

uzuvları kesilmiş bu bedene bir öpücük kondurmuş: '**Kardeşim! İstediğin sana verildi. Allah şehadetini mübarek etsin**' demişti." [69]

Neden Hz. Hamza ile Aynı Kabirde?

Abdullah b. Cahş, yıllardır özlemini çektiği şehadete Uhud'un meydanında işte böyle kavuşmuştu. Başta dedik ya, Efendimiz (sas), Abdullah b. Cahş'ı, dayısı Hz. Hamza ile aynı kabre defnedecekti. İki sebep söylemiştik; biri dayı-yeğen olmaları idi. Diğeri birbirlerini çok sevmeleri idi. Üçüncüsü ise şu idi: İkisi de o gün vücutlarının azalarını dünyada bırakmışlardı. Allah yolunda gözlerini, kulaklarını, dillerini, ciğerlerini feda etmişlerdi. Bundan dolayı Efendimiz (sas) bu iki aziz insanı tek mezara defnedecekti.

Rabbim o iki aziz şehide de o günden bu güne, bu günden son güne risalet davası uğruna şehadete yürüyecek tüm şehitlerimize rahmet eylesin ve bizleri onların şefaatinden mahrum etmesin. Onların şefaatine muhatap olmak, ancak onların davalarına sahip çıkmakla olur. Hepimize o büyük davaya sahip çıkacak liyakat ve ehliyet nasip etsin.

Abdullah b. Cahş, yaşadığı kısa ama bereketli hayatı ile bize çok önemli dersler ve mesajlar verdi. Elbette bunların üzerinde birer birer durmak gerekir, ama acizane ben özellikle Allah'a (cc) kul olma noktasında, onun hayatının üzerinden ilham olarak şu 10 maddeyi paylaşmak istiyorum.

---

el-Ahnes b. Şerir es-Sakafî idi. İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 100; İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1020.

[69] Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid,* IX, 302.

ABDULLAH B. CAHŞ'IN HAYATINDAN MESAJLAR

- Abdullah olmak; Allah'tan başkasını ilah ve Rab, İslâm'dan başkasını din ve yol olarak edinmemektir. (Furkân 25/17)
- Abdullah olmak; Rabbini kendisine şah damarından daha yakın olarak görmek/bilmek, başkasından bir şeyler isterken, Allah'tan ister gibi istememek ve duayı sadece ve sadece O'na has kılmaktır. (Bakara 2/186)
- Abdullah olmak; dinin direği, mü'minin miracı, cennetin anahtarı ve gözlerin nuru olan namazı, hakkı ile ikame etmek ve onu hayatın esası yapmaktır. (İbrahim 14/31)
- Abdullah olmak; Allah'ın kendisine bahşettiği tüm nimetlerden, gizli-açık O'nun yolunda infak etmektir. (İbrahim 14/31)
- Abdullah olmak; Şeytan ve yandaşlarının hiçbir şekilde etkisine girmemek ve onların telkinlerine kulak asmamaktır. (Hicr 15/42)
- Abdullah olmak; Allah'ın Ğafûr/çok bağışlayan ve Rahim/çok merhamet eden bir Rab olduğunu hiç unutmadan yaşamaktır. (Mü'minûn 23/ 109)
- Abdullah olmak; ihlâsı kulluğun esası, özü ve temeli kılarak, ihsan şuuru ile muhlislerden olmaktır. (İsra 17/65)
- Abdullah olmak; fısktan ve fasıktan, nifaktan ve münafıktan, küfürden ve kâfirden yüz çevirip, asla onlarla dost olmamaktır. (Kehf 18/102)
- Abdullah olmak; yolunun rehberleri olan büyüklerin (nebiler/ Resûller, sıddıklar/ sâdıklar, şehitler ve salihler) ayak izlerini takip ederek, onların iman adına söyledikleri her şeyi kayıtsız ve şartsız kabul edip, teslim olmaktır. (Taha 20/77)
- Abdullah olmak; Abdullah b. Cahş gibi şehadetin sevdalısı ve aşığı olarak, bir ömür duaların başına onu koymak, ölümlerin en güzeli olan şehadete kavuşmak için hayatını imanına şahit kılmaktır.